

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 633.

CHICAGO, ILL., dne 30. oktobra (October 30), 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

GOVOR SODRUGA HENDERSONA

pri otvoritvi mednarodne socialistične konference v Lucernu dne 2. avgusta 1919.

Ker ni sodruga Brantinga tukaj, je moja dolžnost in obenem moja prijetna pravica, da vas pozdravim.

Sedanja konferenca je prva, odkar je podpisan mir in delavska Internacionala stoji pred svetovno situacijo, ki je zapletena in težavna, kakor še nikdar ne. Kažejo se nam neposredna in usodepolna znamenja social. preobrata, ki ga moramo na podlagi zadnjih petih let smatrati za neodvratnega. To gibanje ima univerzalen značaj. V svoj delokrog in pod svoj vpliv podvlači mase, mase raznih ras in narodov, kar je zadosten dokaz, da so potrebe in zahteve ljudstva v bistvu enake.

V taki svetovni krizi leži na mednarodni konferenci velika odgovornost. Naša naloga je, da posvarimo vlade glede na velikost krize in glede na grozče možnosti. Povedati moramo, da je po našem mnenju organizirana demokracija odvrnjena od poti organičnega socialnega napredka, po kateri bi želela korakati, in da jo odvrtačajo nazadnjaške tendence v mednarodni in narodni politiki, kjer se neprenehoma gode socialne in gospodarske krivice. Demokracija je začela čutiti. Mase producentov spravlja v gibanje glavno misel, koliko bi mogli tudi zase doseči z revolucionarnimi metodami. Družabne vezi so zrahljane, politične in gospodarske razmere dražijo delavce, da iščejo še temeljitejše rezultate in mislijo na politiko direktne akcije.

Socialna stavba je pod tlakom zadnjih petih let preobremenjena in do najnotranjših delov razmajana. Vsak v vojni udeleženi narod se opoteka pod ogromnim bremenom dolgov, ki so povečali moč finančnikov in oslabljujejo gospodarsko življenje narodov. Za desorganizacijo trgovine in industrije se prikazuje pošast vstajajoče nezaposlenosti in nad mnogimi deželami visi črn oblak lakote. Še preden pride zima, lahko pretrese krč strasti in obupa naše narode, v splošnem svetovnem požaru bi se pa lahko popolnoma uničili vsi ostanki naše civilizacije.

V svetu, nasičenem s tako grozečimi možnostmi primanjkuje vladam, ki zastopajo organizirani kapital in posedujoče sloje, vsaka modrost, s katero bi se mogla situacija popraviti. Po trikrat zaporedoma ponavljajo enomer klic po pomnožitvi produkcije. Toda delavci, ki govorijo vedno jasnejši jezik, imajo s posredova-

njem svojih organizacij kaj reči na ta klic po pomnoženju akciji. V kakšen namen naj se neprenehoma producira? Ali zato, da bi mogli spekulant in zkoriščevalci nadalje izsesavati sok življenja delavskega razreda? Pomnožiti produkcijo! Gotovo. Toda pomeni li to, da mora industrija oddajati dobičke tistim, ki ne delajo, da bi mogli kralji-kapitala tudi nadalje držati v davečih sponah z delom se moreče mase ljudstva? Ali pa pomeni to, da pride v novi dobi do popolne in poštene veljave priznanje, da se morajo nezogibno odstraniti krivice, ki so neločljive spojene s sedanjo družabno organizacijo? Ali pomeni to, da je treba pomnožiti produkcijo za splošne namene, da morejo izčrpani in obubožani narodi ne le obnoviti, ampak tudi popraviti svoje življenske pogoje in s tem povišati splošno stopnjo ljudskega bitja? Industrija bo le tedaj okrevala in se povzpela, le tedaj bo mogla izpolniti zahteve bodočnosti, če zagotovi družba delavcem z roko in z glavo popolno sad njih dela in ljudstvu možnost politične in socialne osvoboditve.

Dovolj je bilo že povedano, da je moralo postati jasno, da smo dosegli stopnjo, na kateri morajo biti rešene velike naloge obnove z ljudskega stališča, ne pa s tesnega sebičnega ali pa le z narodnega stališča. V tem oziru je treba stališče Internacionale, stališče delavskega razreda definirati in — če je treba — tudi braniti. Sedanja konferenca mora posvetiti svoje zanimanje tistim glavnim vprašanjem, ki se tičejo demokracije in so se porodila izza podpisa miru.

Prvo izmed teh vprašanj je, da se podvržejo glavne točke mirovne pogodbe takojšnji in temeljiti reviziji. Dejstvo je, da se ne more skleniti popolnoma zadovoljiv svetoven mir, ki bi počival na pravičnosti in na mednarodnem pravu, dokler imajo kontrolo nad politiko narodov reakcionarni političarji v rokah. Čim bolj se razvija kriza, tem nujnejše postaja, da doseže delavstvo od Internacionale priznana politična moč. To je nadvse pogoj za doseg naših mednarodnih ciljev. Ali dokler se to ne zgodi, moramo s pomočjo Lige narodov doseči takojšnjo revizijo tistih teritorialnih, gospodarskih in političnih določb, ki so v popolnem nasprotju z nazori delavskega razreda o pravičnem in

trajnem miru. Zato moramo zahtevati, da se takoj skliče seja Lige narodov. Ta ima po pogodbi zagotovljeno pravico revizije in se lahko bavi z vprašanji, ki so v zvezi s svetovnim mirom. Ima tudi pravico, da sprejme z dvetretjinsko večino katerikoli narod za člana. To je za nas glavno. Ali doslej je liga komaj kaj drugega kakor instrument zmagovite koalicije. Izključeno je, da bi moglo njeno delo imeti kakšne plodne posledice, dokler niso Nemčija, Rusija, Ogrska in druge države njene članice. Šele kadar se izpremeni liga v resničen mednarodni sodni dvor, ki bo mogel dajati učinkovit izraz novemu demokratičnemu duhu, bo mogoče z upanjem na trajno rešitev podvreči krivice, ki so obsežne v sedanji pogodbi in ki čakajo na odstranitev, študiju.

Po naših nazorih obsegajo mirovne pogodbe resne gospodarske krivice; v njih nahajamo zakrinkane aneksije in odškodnine, ki so pod masko obnove le kazni; nahajamo nasilstvo nad načelom samoodločevanja in preziranje opravičenih kolonijalnih zahtev. Nadalje nahajamo v njih hudobne in enostranske vojaške pogodbe, ki se nikakor ne vjemajo s klicem organizirane demokracije po rešitvi iz prokletstva militarizma, po odstranitvi bremen, ki obtežujejo narode, če naj se še nadalje vzdržuje oboroževanje, stalne armade in zlasti neznosni tlak prisilne vojaške službe. Ni mi treba upozorjati na druge napake mirovne pogodbe; v komisiji bodo gotovo vse definirane.

Druga zadeva, ki ji moramo posvetiti pažnjo, je reakcionarna politika, ki jo vodijo zavezniške vlade proti Rusiji in v komaj manjši stopnji proti Ogrski. Ruski problem se tiče Internacionale na zelo intimen način. Že dlje so v obsegu Internacionale in z njo sprjaznenih organizacij zelo različni nazori o teoriji in praksi vladne oblike sovjetov. Ni pa med nami razlike glede na namene zavezniških vlad, da se vmešajo z oboroženo intervencijo v notranje zadeve Rusije. Ta politika je nemedra, njeni nameni so reakcionarni. V imenu mednarodnega socializma moramo obnoviti zahtevo, da se prestane z njo. O pravem značaju Kolčakovega napadnja, ki ga podpirata francoska in angleška vlada, ne more biti več dvoma. Kolčak, podpiran od vseh protidemokratičnih vplivov v Rusiji, kakor tudi od interesov kapitalistov, veleposestnikov, od razredov in skupin, ki gredo za obnovo starih režimov, se je razglasil za vojaškega diktatorja. Pri tem se vzdržuje z metodami, ki so vsaj tako brezobzirne in brutalne, kakor tiste, zaradi katerih so toženi možje, ki so skušali ustanoviti proletarsko diktaturo in so se bojevali za veliko plemenitejše cilje.

Sedaj vemo, da so metode, katerih se poslužuje Kolčak, odtujile tiste socialistične skupine v Rusiji, ki so se dosledno upirale boljševičnemu sistemu. Vlade zaveznikov se ne morejo več,

izgovarjati, da se je njih intervencija porodila iz resnosti napram demokratičnim načelom. Kakor odklanjajo nekateri izmed nas metode diktature proletarijata, moramo vendar reči, da napadeta Kolčak in Denikin načela mednarodnega socializma, in če bi njiju poizkusi dosegli uspeh, bi sledilo uničenje vsega, kar je bilo z revolucijo pridobljeno.

Iz teh razlogov zahtevamo odločno, da odredijo vlade tem pustolovom vsako podporo, da se jim za te namene ne da vojaštvo, municija, denar ali diplomatska pomoč. Rusija potrebuje vso materialno in moralno pomoč, da se more gospodarsko obnoviti, kajti dokler se bo z ljudstvom ravnalo z zaničevanjem, kakor da nima nobenega deleža pri vzajemnih stikih vseh narodov, je nemogoče podati tej deželi kakšno pomoč. Naj se store koraki, da se dožene, koltko je sedanja vlada pripravljena izpremeniti nekatere svoje metode in opustiti nekatere ukrepe, kajti poročilo ameriške komisije je pokazalo, da se zadosti takim zahtevam, s čimer bo omogočeno, da se obnove diplomatski stiki. Store naj se koraki, da se prepreči razširjanje zaslepljivih poročil in nesporazumov o Rusiji. Internacionala mora ponoviti svoj napor, da se odpošlje komisija pooblaščenec v Rusijo in na Ogrsko, da bo mogoče svetu podati objektivno poročilo o političnih in gospodarskih razmerah, ki vladajo tam. Želimo vedeti resnico in kot mednarodni socialisti imamo sveto dolžnost poiskati stike z vsemi socialističnimi sloji, glavno z revolucionarnimi vladami, in poizkusiti, da se dosežejo boljši odnošaji na podlagi naših mednarodnih načel, da pomagamo ohraniti delavsko solidarnost.

(Konec prihodnjič.)

Nasprotniki lastnine.

Nobenega novega ideala si ne more izmisliti norčavi modernejši sofist, ki bi pomenil kaj tako nezaslišanega, kakor je napolnjevanje kakšnega starega ideala. Tisti dan, kadar pride kakšno načelo iz knjige v življenje, je občutiti med vsemi narodi nekaj kakor potres. Le ena nova reč je, katere ni mogoče podvzeti pod solnce; to je gledati v solnce. Če poizkusite to kakšnega modrega junijskega dneva, vam bo razumljivo, zakaj da ne gledajo ljudje naravnost na svoje ideale. V resnici je le ena reč, ki je z idealom strašna, namreč uresničiti ga. To pomeni gledati iz obraza v obraz logičnemu fakti in njegovim strašnim posledicam. Kristus je vedel, da udari strela bolj silno, če se izpolni zakon, kakor če se poruši. Pogani so vedno oboževali čistost: Atena, Artemis, Vesta. Še ko so jo začeli deviški mučeniki kljubovalno uresničevati, so jih metali pred divje zverine in peči na razbeljenem olju.

Svet je vedno rad imel predstavo reveža pri veslu. Lahko se to dokaže s katerokoli legendo, začeni s Pepelko in končaviši z Washingtonom, s katerokoli

pesnijo, začeniši z Magnificat in končaje z Marzeljezo. Kralji se niso dvignili zoper Francijo, ker je idealizirala svoj ideal, ampak ker ga je uresničila. Avstrijski Jožef in ruska Katarina sta popolnoma soglašala s tem, da naj bi narod vladal. Kar se je zgodilo, se je zgodilo, ko je ljudstvo začelo vladati. Zato je francoska revolucija tip vseh pravih revolucij, ker je bil njen ideal tako star kakor stari Adam, njega uresničenje pa tako sveže, tako čudežno in novo, kakor Novi Jeruzalem.

Toda v današnjem svetu opazujemo večinoma čudno prikazen ljudstva, ki se obrača k novim idealom le zato, ker še ni preizkusil starih. Ljudje se niso naveličali krščanstva; nikdar niso našli toliko krščanstva, da bi se ga mogli naveličati. A če so se ljudje naveličali politične pravičnosti, so se je naveličali le zaradi dolgega čakanja nanjo.

Tukaj se mislim pobaviti le z enim izmed starih idealov, ki pa je morda izmed vseh najstarejši. Mislim na načelo domačije: Ideal pristréšja, srečne družine, svete družine iz zgodovine človeštva. Za trenotek se je treba ozreti le na to, da je z njo kakor s cerkvijo ali z republiko, ki jo napadajo zlasti tisti, ki je niso nikdar poznali, ali pa ki razdirajo, hoteči jo nvesti. Neštevilne moderne ženske so rebelirale proti domačiji, ker je niso nikdar poznale v praksi. Množice revežev se vale v dom dela, ne da bi kdaj poznali dom. Splošno govorjeno: Kulturni sloji kriče, da bi jih pustili iz doma, delavke pojo, ker jih puščajo v dom.

Če preiščemo ta dom, najdemo lahko njega duševno podlago ali njega idejo. Bog je nekdo, ki zna napraviti nekaj iz nič. Človek (to se lahko pravi po pravici) je nekdo, ki zna iz nečesa napraviti nekaj. Z drugimi besedami: Medtem ko je za Boga radost neomejeno ustvarjanje, je posebna človekova radost omejeno ustvarjanje, kombinacija ustvarjanja z omejitvijo. Človekovo zadoščenje je torej vladati nad razmerami, toda v zadoščenje mu je tudi, da ga razmere deloma obvladajo, da ga sočasno kontrolira piščalka, na katero igra, polje, katero obdeluje. Povzbudivo je pridobiti čim več iz danih predpostavk; njih število naraste, toda ne v neskončnost. Človeku je mogoče napisati nesmrten sonet na starem zavitku ali iztesati junaka iz kosa trama. Toda izklesati sonet iz skale bi bilo utrudljivo delo, in napraviti junaka, iz zavitka je takorekoč izven obsega praktične politike. Ta plodovita tekma z omejitvijo, če se tiče gotove višje zabave dobro vzgojenih slojev, je znana pod imenom umetnosti. Toda velika množina ljudi nima ne časa ne sposobnosti iskati nevidno ali odstranjajočo lepoto. Večini ljudi se more ideja umetniškega stvarjanja izražati le v ideji, nepopularni v današnjih pogovorih — v ideji lastnine. Poprečni človek ne zna iz gline zmesiti človeške podobe, zna pa predelati zemljo v podobo vrta, pa če ga ureja le s pomočjo pelargonij in floksa, ki ga sadi v ravnih vrstah, je vendar umetnik, ker izbira. Poprečni človek ne zna naslikati solnčnega zapada, katerega barve občuduje, zna pa obarvati svoj dom z barvami, ki si jih izbere. Lastnina je enostavno umetnost demokracije. To pomeni, da bi moral vsak človek ime-

ti kaj, kar bi mogel pretvarjati v razmerju k svojemu obrazu, kakor je sam oblikovan v razmerju k nebu. Ker pa ni Bog, temveč le božja podoba, mora njegovo izražanje samega sebe računati z omejitvijo, glavno z določenimi in tesnimi mejami.

Dobro vem, da je besedo lastnina v naših časih oskrunila korupcija velekapitalistov. Po tem, kar se govori, bi človek mislil, da so Rothschildi in Rockefellerji na strani lastnine. Toda oni so očitno sovražniki lastnine, ker so sovražniki svoje lastne omejitve. Oni ne hrepene po svoji lastni zemlji, ampak po zemlji svojih bližnjih. Če premaknejo sosedov mejnik, premaknejo tudi svojega. Človek, ki ljubi svojo trioglatost, bi jo moral ljubiti zato, ker je trioglatost. Kdor uniči obliko s tem, da pomnoži svoje ozemlje, je tat, ki mu je ukradel trioglatost.

Človek z resničnim čutom za poetičnost lastnine si želi videti zid, ob katerem meji njegov vrt s sosedovim vrtom. Obliko svoje zemlje more videti le tedaj, če uzre kraj sosedove zemlje. Negacija lastnine je, če je vojvoda Sutherlandski lastnik vseh posestij, prav tako, kakor bi bilo zanikanje zakona, če bi bil lastnik vseh naših žen.

Gospodarske razmere v sovjetski Rusiji.

“Commerce Reports” prinaša v prevodu članek iz finskega narodno gospodarskega tednika “Mercator” o gospodarskih razmerah v Rusiji. Podatki so večinoma vzeti iz uradnih listov in poročil sovjetske vlade in pisec ni storil nič drugega, kakor da je zbral številke in poročana fakta. Članek kaže, da napreduje socializacija stalno, ali da je morala vlada napraviti v upravi industrijskih podjetij važne izpremembe, s katerimi je vzbudila oster odpor skrajnih radikalcev. Vladni dohodki so zaradi omrtnene produkcije še vedno neznatni v primeri z velikimi izdatki in papirnat denar se tiska dalje, poprečno poltretje milijarde rubljev na mesec. Kakor je bilo na Ogrskem v dobi komunistične vlade, se opazuje tudi na Ruskem stremljenje lokalnih sovjetov po samostalnem ravnanju brez obzira na centralno vlado. Tiskajo na primer svoj denar, vpeljali so tupatam monopl žganja i. t. d.

“Mercator” piše:

“Tekom zadnjih mesecev je bila vlada ljudskih komisarjev veliko bolj kritizirana, kakor prej ves čas od novembra 1917, ko je dobila oblast v roke. Toda nele da je ostala njena splošna gospodarska politika neizpremenjena, ampak zadnji čas se je še znatno poostrila. Resnica je, da so se napravili nekateri kompromisi s kapitalističnim sistemom, ki so bili označeni v Leninovi brošuri “Nove naloge sovjetske vlade”. Toda kapitalistične metode so bile sprejete le v tem smislu, daso delavec podvrženi svojemu delodajalcu — v tem slučaju socialistični državi. Nikjer ni bilo opaziti stremljenja, da bi se obnovili kapitalistični lastninski pogoji. To politiko je karakteriziral predsednik najvišjega gospodarske-

ga sveta z besedam, da se z njo "kradejo sredstva kapitalizma, ne pa njegova načela". Toda ta politika ne ugaja radikalnim komunistom v Moskvi. Oni smatrajo sebe za edine pravoverne boljševike in sedaj ostro kritizirajo sovjetsko vlado, ker je ekspropriirala lastnino gotovih sindikalističnih unij, ki se niso hotele podvreči disciplinarnim metodam, uspešno rabljenim proti navadnim strokovnim unijam. Vlada se je poslužila drugega "kapitalističnega" sredstva, ko je vzela industrijskim delavcem pravico vplivanja na tehnično vodstvo podjetij potom sovjetske delavnice. Poslej imajo delavei podajati svoje pritožbe le najbližjemu gospodarskemu svetu svojega okrožja. Vlada hoče s tem doseči, da ne bodo mogli delavei naravnost posegati v vodstvo industrijskih podjetij.

Druge korake, ki jih je vlada storila zadnji čas, kritizirajo radikalni komunisti kot ultrakapitalistične. Zlasti obsojajo to, da so bile v vseh tovarnah, ki pripadajo takozvani tekstilni centrali, vpeljane mezde od kosa in premije za posebno pridne delavce. Toda obenem s tem povratkom h kapitalističnim metodam se nadaljuje stara kampanja proti lastnini. Dne 7. junija je Rajkov naglasil, da se mora poddržavljen hitro nadaljevati. Nekoliko predilnic in tkalnic, ki so bile dotlej samostalne, je baje treba prisiliti, da se pridružijo tekstilni centrali, med njimi tudi veliko Prohorovo tovarno v presenskem okrožju. Nadalje se ustanovi še nekoliko drugih central, v katerih se bodo po možnosti zedinila vsa podjetja gotovih industrijskih strok.

V zvezi s temi načerti je izdal sovjet dva dekreta izrecno protikapitalističnega značaja, ki se oba v znatni meri dotikata zunanjih interesov. Eden teh dekretov izreka, da izgube vse delnice in zadolžnice v zadnjem času poddržavljenih privatnih podjetij vrednost, da so vse obveznice teh podjetij napram privatnim osebam, ki so nastale pred poddržavljenjem, neveljavne, in da postanejo bančne vloge takih podjetij avtomatično neveljavne. Toda nasprotno ostanejo vse obveznosti privatnih oseb napram takim podjetjem veljavne in se morajo izpolniti.

Drugi dekret zahteva od tujcev in tujih korporacij, da naznanijo, kje imajo imetek, kako velik je in kakšno vrednost ima. S tem se dopolnjuje dekret z dne 27. aprila 1918 o ekspropriaciji tuje lastnine v Rusiji. List "Pravda" naznanja, da bo izdan še en dekret, ki naloži vsem Rusom, da naznanijo vse imetje, zadolžnice in denar v tujini.

"Severnaja Komunna", uradni organ sovjetske vlade v Petrogradu, je pred nedavnim objavil pregled vseh ruskih državnih bondov, katerih obrestni kuponi bodo poslej zakonito plačilno sredstvo prav tako kakor papirnati denar. Ta dekret je naravna posledica velikega pomanjkanja denarja, ki je še vedno zelo občutno, dasi se tiska papirnat denar kakor za stavo dalje. Ob koncu Kerenskijeve vlade dne 25. oktobra 1917 je krožilo papirnatega denarja za 13,917 milijonov rubljev. Tekom dveh mesecev sovjetske vlade, do 17. januarja 1918 se je papir pomnožil na 25,461 milijonov rubljev. Dne 1. januarja 1919 je krožilo že za 55,268 milijonov rub-

ljev papirnatega denarja. Te številke so posnete po moskovskem listu "Gazeta Pečatnikov" (Časopis tiskarjev.) Po tem listu je bilo v posameznih mesecih leta 1918 natisnjenega papirnatega denarja v milijonih rubljev:

Januarja	2,735,8
Februarja	1,380,7
Mareca	2,716,3
Aprila	2,732,4
Maja	2,374,8
Junija	1,720,7
Julija	2,042,0
Avgusta	2,454,8
Septembra	2,270,0
Oktebra	3,353,0
Novembra	3,067,0
Decembra	2,960,0

Tekom vsega leta 1918 je bilo torej natisnjenih za 29,807,500,000 rubljev novih bankovk.

Kar se tiče leta 1919 natisnjenih bankovk, nimamo uradnih podatkov, toda "Pravda" ceni, da se je v mesecih januar, februar in marec tiskalo povprečno 2,500 milijonov rubljev. To je baje le mala svota, in da se more tisk novega denarja sploh držati tako nizko, dasi so se izdatki zelo povišali, se razlaga s tem, da so se deloma odpravila izplačila v gotovem denarju med posameznimi vladnimi oddelki, da se izplačuje plača uradnikom deloma v plodovih, in da so v nekaterih oddelkih izdatki nekoliko padli — sicer le malo, toda tudi to daje smatrati za dobro znamenje.

Po tej ceni bi bilo koncem junija 1919 za 70 milijard rubljev papirnatega denarja v prometu. Toda moskovski pisatelj Vasiljev, list "Golos Rodinij" v Berlinu in druge avtoritete razkrivajo, da je krožilo v resnici mnogo več papirnatega denarja, namreč nekako izmed 85 do 100 milijard rubljev. Razum tega krožijo tudi lokalne bankovke, ki se neprenehoma množe, zlasti v južni Rusiji. "Vrenja" pravi, da so v Odesi poleg papirnatega denarja, ki ga je izdala centralna vlada, namreč rubljev carske vlade, duma in vlada Kerenskega, v prometu tudi bankovke donske republike, ki imajo le tretjino cene carskega denarja, potem bankovke mesta Odesa in naposled takozvane odeske karatinke, imenovane po karatu, ker se naslanjajo na ceno diamanta. Ko so boljševiki zasedli Odeso, so vojaški uradi določili stalno razmerje za izmenjavo tega denarja. V mnogih krajih se bojuje centralna vlada sovjetrov z mesti in gubernijami, ki se potegujejo za finančno samostalnost. Dasi je bilo v proračunu za leto 1918 iz državne blagajne dovoljenih več kakor 600 milijonov rubljev lokalnim sovjedom za pokrivanje izdatkov mestnih uprav, izkazujejo mestne finance vendar velik deficit. Mestni dohodki so navidezno veliki, toda v resnici komaj pokrivajo del mestnih izdatkov. Tako na primer ima gubernijski sovjet v pokrajini Orel 93 milijonov rubljev dohodkov, izdatkov pa 740 milijonov. Gubernija Tver je imela 73 milijonov dohodkov, pa 540 milijonov izdatkov. Vladimir 38 milijonov dohodkov, pa 377 milijonov izdatkov. Za pokritje teh deficitov izdajajo nekateri le-

kalni sovjeti sami ruble po vzoru not, ki so bile izdane od carja in dume, česar sicer moskovska vlada ne odobrava, toda kot falsifikacija ni to res nič slabše, kakor carski in lumini rublji, ki se tiskajo v Moskvi in v Pemzi za centralno vlado. Nekateri lokalni denar, ki se tiska véasi v raznih odrezkih najslabšega papirja, ima resnične cene komaj pet kopejk na rubel nominalne vrednosti, torej komaj dvajsetino prvotne prednosti zlatega rublja, približno četrtnino ameriškega centa. Toda kar se tiče rubljev — si pomagajo lokalni sovjeti v svoji bedi z njim precej. Uradna "Pravda" pa smatra tisk takega lokalnega denarja za prav tako nemoder, kakor obnovitev monopola za žganje in druge finančne korake lokalnih sovjetov.

Boljševiški listi oznanjajo neuradno, da se namerava izprememba ali reforma "Najvišjega sveta za narodno gospodarstvo". Temu zboru pripada podržavljenje podjetij in uprava vseh podržavljenih podjetij v sovjetski Rusiji. Pravzaprav je to narodno gospodarski parlament z 69 člani, izmed katerih jih volijo 22 strokovne organizacije, 10 centralni izvrševalni sovjet, 7 komisarji posameznih oddelkov, 20 lokalni gospodarski sovjeti, ki so podrejeni gubernalnim gospodarskim sovjetom. Centralni gospodarski svet in lokalni sveti so bili ostro kritizirani zaradi počasnega in neodločnega postopanja in glavno zaradi tega, ker delajo brez glave in ni v njihovem delu nobenega sistema. "Pravda" na primer očita vrhovnemu gospodarskemu svetu, da ni nima nobenega sistema v tem, kar dodeljuje posameznim centralam. Svet je dovolil tekstilni centrali 750 milijonov rubljev za nakup bombaža v Turkestanu, ni pa vedel, da ni zaradi demolizacije prometa na srednje azijski železnici sploh mogoče spraviti bombaž v Rusijo. Nadalje je svet dovolil sladkorni centrali 500 milijonov rubljev za nakup sedmih milijonov pudov (252,790,000 funtov) sladkorja v Ukrajini, od koder tudi ni mogoče ničesar spraviti v Rusijo.

Proračun sedanjega gospodarskega sveta za tekoče leto izkazuje več kakor 5 milijard rubljev deficita — dohodki se namreč cenijo na 5,874,530,000 rubljev, izdatki pa na 10,976,000,000 rubljev. Največji del dohodkov naj dobe podržavljena kemična podjetja (3 milijarde in podjetja za izdelovanje kovin (2 milijarda) in sicer zato, ker služi oboje vojnim namenom. O deficitu pravi uradni list "Izvestija": "Na poti k socializmu je vse eno, ali prinese državna lastnina kakšen dobiček ali ne, ampak le na tem je ležeče, da se izdeluje blago za potrebe državljanov." Boljševiški komisar Čudakajev, ki je lani meseca oktobra uvedel za kmete plačevanje s pridelki, pravi: "V važnih strokah produkcije se opazuje zadovoljiv napredek vsaj v okolici Moskve, kar pokaže kmalu svoje posledice v tem, da bodo kmetje gojili in prodajali več živeža."

Toda kar pišejo o tem zadnjem vprašanju boljševiški listi, ni tako zadovoljivo. Neko uradno poročilo ceni, da bo treba za tri ali štiri mesece do žetve za prehranitev industrijalnega prebivalstva, vojakov in mornarjev 485,000 ton živeža (tona po 2,

240 funtov), medtem ko ga je le 275,000 ton na razpolago. Ta prva cenitev obsega tudi 19,000 ton "za kmete v krajih, ki so prizadeti od lakote", iz česar je razvideti, da primanjkuje živeža tudi tupatam po deželi, ne pa le v mestih. Veliko je tudi pomanjkanje semena. Na Danskem je bilo naročenega in plačanega semena za 20 milijonov rubljev, toda semenje ni bilo dodano. V mnogih krajih je tudi pomanjkanje konj. Petrograd je imel v miru 69,000 konj, danes jih ima komaj 10,000. Kakor pravijo uradna poročila, imajo po deželi le po enega konja na 97 akrov zemlje, so pa kraji, kjer nima 85 odstotkov kmetov sploh nič konj. "Vojna je uničila konje in živino", piše Pravda, "in to onemogoča za dolgo dobo obnovitev ruskega poljedelstva."

Poročilo Lincolna Steffensa o Rusiji.

Politična Rusija je dosegla stanje ravnovesja — na znotraj — vsaj za sedaj.

Mislím, da je revolucija tukaj končana, da je dovršila svojo pot. Izpremembe še pridejo. Morda bo napredek. Gotovo pridejo reakcije, toda te bodo pravilne, mislim, politične in gospodarske, toda parlamentarne. Zdi se, da je najdeno novo težišče.

Gotovo, uničevalni del revolucije je dokončan. Pričelo se je delo graditve. Videli smo to povsod. Videli smo tudi red, in dasi smo iskali, nismo našli neredov. Prohibicija je splošna in brezizjemna. Tatvine so v Petrogradu znižane pod normalno število velikih mest. Svarili so nas pred nevarnostjo, preden smo prišli, pa smo se čutili varne. Prostitucija je izginila s svojo klientelo, katero je pregnal zakon "brez dela ni hrane," izzvan od splošne bede in sistema delovnih listkov. Zanimanje dela od strani delaveev in sabotaža od strani ravnateljev, uravnikov, strokovnjakov in pomočnikov višjih razredov je premagana. Rusija se je lotila dela.

Sovjetska oblika vlade, ki je zrasla na Ruskem tako spontano, je utrjena. To ni papirnata reč, ne izmišljotina. Nikdar ni bila nameravana, doslej ni napisana v obliki zakona. Tudi ni enotna. Polna napak je in polna težav. Neotesana je in v svojem končnem razvoju ni demokratična. Sedanja ruska vlada je najbolj avtokratična vlada, kar sem jih kdaj videl. Lenin, glava sovjetske vlade, je bolj oddaljen od ljudstva, kot je bil car, ali kot je katerikoli resnični vladar v Evropi.

Ljudstvo v delavnici ali v industriji je sovjet. Ti mali neformalni sovjeti volijo mestni sovjet, ki voli delegate v gubernijski sovjet. Gubernijski sovjeti skupaj volijo delegate v vseruski sovjet, ki voli komisarje — to, kar je naš kabinet ali evropsko ministrstvo. In ti komisarji naposled volijo Lenina. Tako je pet ali šest stopinj od ljudstva. Da si napravimo idejo o njegovi stabilnosti, neodvisnosti in moči, si zamislimo proces, ki bi ga moralo predelati ljudstvo, da bi ga moglo odstaviti in izvoliti naslednika. Večina vseh sovjetov v Rusiji bi se morala

izpremeniti v osebah ali v nazorih, morala bi biti od-poklicana ali prisiljena, da prizna in zastopa izpremenjeno voljo ljudstva.

Noben izobraženeec pri vladi nima rad sovjeta, kakor se je razvil. Sam Lenin ne. Imenuje ga diktaturo in izprva se je postavljajl proti njemu. Ko sem bil v Rusiji v časih Miljukova in Kerenskega, so Lenin in boljševiki zahtevali splošne volitve za ustavodajno skupščino. Toda sovjeti so tedaj obstajali. Imeli so moč in videl sem zunanje poslanike delati napake in videl sem pasti Miljukova in Kerenskega, deloma zato, ker nista mogla ali nista hotela razumeti značaja sovjetov, kakor je pozneje storil Lenin, ko se je proti svoji teoriji pridružil, izrazil ljudsko odklanjanje ustavodajne skupščine in se lotil dela s sovjeti, s faksično močjo v Rusiji. Ustavodajna skupščina, izvoljena od ljudstva, je predstavljala višji razred in sistem. Sovjet je bil spodnji razred.

Sovjet je v svoji osnovi naraven zbor delavskega ljudstva ali kmetov v delavnicah ali navadnih skupinah, namesto kakor pri nas v umetnih geografičnih sekcijah. Delavske unije ali vojaške jedilnice ustvarjajo sovjete po mestih. Ubožnejši kmetje in vojaki v vaški gostilni so bili prvi sovjeti po deželi in v početku, pred dvema letoma, so mi ti delegati razlagali, da imajo "bogati kmetje" in "bogati ljudje" svoje lastne sestanke in svoja zborovališča. Tedanji namen ljudstva ni bil izključevati višje razrede od vlade, ampak le iz sovjetov, kar do tedaj ni bilo vseeno. Toda ko so bili sovjeti v eksistenci in so se bavili s svojimi problemi, katerih niso višji razredi razumeli, katerih niso rešili in so jih zanemarjali, so enostavno pozabili na državne svete in na durno. In tako so odkrili (ali da govorim točno — njih voditelji so odkrili), da imajo v resnici vso moč. Vse, kar je bilo Leninu in ostalim socialističnim voditeljem storiti, da izvedejo svojo razredno teorijo, je bilo priznati to moč in učiti sovjete, da naj tudi nadalje prezirajo skupščino in institucije višjih razredov, ki so s svojimi "vladami," ministrstvi in lokalnimi upravami padli v nemoč.

Vlada sovjetov je vzknila in rastla iz šeg, psihologije in stanja ruskega ljudsta. Bila mu je primerna. Spoznali so, da morajo z njo delati in imajo jo radi. Vsak poizkus postaviti na njeno mesto kaj drugega (tudi če bi to storil Lenin), bi se ponesrečil. Ta vlada se mora izpremeniti, mislim pa, da ne v osnovnih rečeh, in ne more se popolnoma odložiti. Sam car, če bi se vrnil, bi moral pridržati ruski sovjet in na kakšen način vladati na njim ali z njim.

Kommunistična stranka, znana pod imenom boljševiki, ima sedaj v sovjetski vladi moč. Mislim, da ostane tam dolgo. Kar sem pokazal glede na mašinerijo izpremembe, je garancija za nadvlado komunistov. So pa tudi druge garancije.

Vsaka opozicija proti komunistični vladi je v Rusiji praktično prenehala. Vsa Rusija se je lotila dela rekonstrukcije. V načrtih, predlaganih za bodočnost vidi idejo in prijala jo je fantazija.

Uničevanje je bila Bala za trenotek in zadoščenje za zatirano, izdano in skoraj uničeno ljudstvo. Toda nasilstvo ni v njegovem značaju. Rusko ljudstvo je trezno in, kakor se pravi, zmerno. Eden njegovih pesnikov govori o njem "ta mirna zver, rusko ljudstvo," sam pa sem opazoval in opisal v svojih poročilih o prvi revoluciji, kako potrpežljive, mirne in "varne" so bile mase v Petrogradu. Nasilstvo je prišlo pozneje z boljševizmom, po mnogih poizkusih za protirevolucijo, in z vodko. Boljševiški voditelji obžalujejo terorizem in se ga sramujejo. Ne opravičujejo ga. Drugi so bili, kakor se spominjate, ki so zasledovali najhujše ruske okrutnosti in sam terorizem in vodili do tega, da se je sprejela metoda ubijanja (Lenina in drugih). Največ pa je storilo, da so mase odkrile vinske kleti in žganjarne. Imamo treznega Rusa in pijanega Rusa. To je dvoje povsem različnih bitij, kar je dobro znano židom, nazadnjakom in Rusom samim. In zato ni to ljudstvo zadnji čas le ubogalo; brezpogojno je v vsakem delu dežele uveljavljalo revolucionarne ukrepe o prohibiciji, o katerih smo slišali in kjerkoli smo preiskavali.

Uničevalni duh, nasičen, izčrpan ali zatrt, je dokončal svoje delo. Tako pravijo voditelji, voditelji vseh strank.

Tesna zveza je med ruskim ljudstvom in novimi ruskimi voditelji, tistimi, ki so na oblasti in ki niso. Novi možje v politiki so nenavadno sveži, napredni, reprezentativni. Starejši državniki so tisti, ki krote navdušenje in trezni idealizem zakonodajstva. V Rusiji so vsi zakonodajci, vsi, mladi ali novi. Tako je, kakor da bi izvolili v Zedinjenih državah popolnoma novo skupino ljudi v vse urade, od najnižje okrajne, pa do najvišje zvezne oblasti, in kakor da se vrše volitve v veliki krizi, ko so vsi ljudje polni vere in upanja. Novi voditelji lokalnih sovjetov v Rusiji so bili in so še resnično iz ljudstva. To je en razlog, da je njih avtokratična diktatura sprejemljiva. Čutili so ljudsko strast uničevanja, toda za uničevanje so imeli kaj v mislih. Voditelji sovjetov so izrabili revolucijo za uničenje sistema ruskega organiziranega življenja.

Medtem ko so mase pobijale okna, udirale v vinske kleti in plenile hiše, da dajo duška svojemu srdu, so šli voditelji za tem, da uničijo sam sistem. Vrgli so carja in njegove uradnike. Porušili so sodišča, ki so služila za njih zatiranje. Zaprli so prodajalne, ustavili vso trgovino, zlasti pa konkurenčno in spekulativno trgovino, pa prevzeli vse velike industrije, monopole in prirodne vire. To je bil njih cilj. To je bila njih vera. To je bilo, kar je kultura nižjega razreda petdeset let po malem učila ljudstvo sveta: Da ni pobelega posebnega zla, ampak da se mora odstraniti ves sistem ravnanja železnice in trgovine, prodajalen in bank in menjalnice za spekulacijo in dobiček. Ta sistem povzroča revščino in bogastva — tako uče — in bedo, korupcijo, prostitucijo in vojno. Ljudstvo, delavec ali njih država mora posedovati te reči in z njimi ravnati "za službo."

Ne-politična demokracija, kakor pri nas, ampak gospodarska demokracija je ideja: Demokracija v delavnici, v tovarni, v trgovini. Boljševizem je dobesedna, resnična raba te teorije, politike ali programa. In tako so v uničevalni dobi ruske revolucije boljševiški voditelji vodili ljudstvo k uničenju starega sistema, od korenine do vrha, s čvetom in sadom. In očitno se je tako zgodilo. Vrste malih trgovin, ki smo jih videli zabite z žebli, so bile le eno znamenje. Ko smo gledali za to pusto fasado in globokeje preiskovali delo ruske revolucije, smo se prepričali, da so Rusi izvršili delo dobesedno in popolnoma. In to nas je žalilo. To je presenetilo svet — ne okrutnosti revolucije, temveč revolucija sama.

Laži o štrajkarjih v jeklarski industriji.

Nič ni menda bolj važno, kakor da pride v sedanjih časih ljudskim množicam resnica pred oči. Nobena stvar ne boli tako hudo vladajoče sloje, kakor resnica.

Meščansko in kapitalistično časopisje prikazuje jeklarski štrajk kot nekakšno preračunjeno zaroto rdečkarjev.

To je seveda navadna laž, ki ima namen škoditi štrajkarjem v njih boju za zboljšanje razmer. Dejstva so sledeča: Tekom vojne so organizacije, spadajoče k A. F. L., opustile priliko, ki jim je bila ugodna v raznih železnih industrijah, da si izvojujejo boljše življenske razmere, iz čisto patriotskih razlogov, da se na ta način pomaga vladi. Vlada je potrebovala vojnega materijala kakor patron, kanonov, brzostrelnih pušk in vozov. Brez tega materijala ne bi bila mogla računati na uspešno nadaljevanje in zaključek vojne "za demokracijo". In delavci v jeklarski industriji so bili tako lojalni, kakor so bili uradniki A. F. L. in drugi, ki so smatrali, da je potrebno, da se avtokracija centralnih sil porazi. Delali so po 12 do 15 ur dnevno, in vseh sedem dni v tednu. Plače so bile povišane, ker ni bilo vpričo podraženja življenskih potrebščin nobenega drugega izhoda. To povišanje torej ni bilo v prilog delavstvu, ampak v prilog vojne same in v prilog profitarjem. Namen, da se jeklarski delavci organizirajo, je bil na dnevnem redu že na konvenciji A. F. L. v St. Paul, Minn., leta 1917. Zadeva organiziranja je bila tedaj oddana posebnemu odboru, ki je imel nalogo izdelati končni načrt.

Foster, o katerem se toliko govori, da je radikalen, ni pravzaprav noben radikalec. Njegovi nazori o sindikalizmu se čisto lahko primerjajo nazorom, ki jih je imel Gompers pred 32 leti. Vsa njegova filozofija obstaja v tem, da bodo delavci z neprestanimi štrajki tako paralizirali industrijo in iztislili profit iz podjetij, da ne bo ostalo za podjetnike nič, vsled česar se bodo kapitalisti podali in pustili tovarne v posesti delavstva. Seveda je taka filozofija od muh, in jo je Gompers v teku časa skoraj gotovo zavrzel, kakor je zavrzel že mnogo drugih. Toda prenašati

se ni treba. Med sindikalizmom in nazori, ki jih ima A. F. L. v bojih iz dneva v dan brez kake globlje začrtane smeri, ki ima jasen končen cilj, ni nobene razlike. Seveda nima to z vprašanjem, ki je pred nami, nobene zveze. Naš namen je, da pokažemo, da so trditve meščanskega časopisja, da je jeklarski štrajk zarota "rdečkarjev", navadna natolcevanja, ki nimajo drugih namenov, kakor škoditi delavcem, ki se bojujejo za boljše razmere.

Ko je bilo podpisano premirje, je A. F. L. v St. Paulu započelo delo povzela z vso resnostjo.

Bolj zmerni voditelji štiriindvajsetih unij, ki so se formirale v krajih, kjer so jeklarska podjetja, so delali roko v roko, in delo je šlo potihoma naprej.

Po konvenciji A. F. L. v Atlantic City l. 1919. se je to organizatorično delo pospešilo, tisto delo pa, ki je bilo že v teku in izvršeno, je konvencija indorsirala. S tem je dobila agitacija za organiziranje delavcev v jeklarski industriji intenzivnejši impuls. Prirejati so začeli na vseh krajih javne shode, na katerih so delavci trumoma pristopali v organizacijo. Tako je dobil načrt velikanski razmah. Ko se je to vršilo, ni noben kapitalistični list pisal o "rdečkarjih", češ, da imajo kaj opravka s tem gibanjem. Naravno so socialisti in drugi radikali vstopili z ostalimi delavci vred takoj v unijo in se pokorili odredbam, ki jih je imelo v načrtu unijsko vodstvo. To je razumljivo. Če se socialisti ne bi zavedali teh dolžnosti, bi bilo manj razumljivo. Toda med organizatorji ni bilo nobenih socialistov ali radikalec. Organiziranje delavcev je bilo odmerjeno le zmernim elementom, kar je bilo v očeh vseh socialistov taktno in pravilno. Zmerni elementi so bili odgovorni za vse začeto delo organiziranja, in logično je, da so bili odgovorni tudi za neuspehe. V takem slučaju je bila in je še sveta dolžnost vseh socialistov, ne le da pristopajo v unije, ampak da pomagajo vodstvu, da se štrajk završi v prid delavstva. Da med socialisti ne bo skebov, ampak da se bodo borili, dokler bo treba, smo lahko prepričani.

To vodstvo ima pred seboj zelo težke naloge, zato ker slika kapitalistično in meščansko časopisje boj pod vodstvom A. F. L., kakor da so ga začeli "rdečkarji". Delavce, ki se jih je še pred kratkem slavilo kot lojalni element, vzor dobrih Amerikancev, vzor pravih patriotov, označujejo danes za nezaželjene tujece. Ne glede na to, koliko Liberty bondov so kupili, ne glede na to, kako dolge ure so delali v prahu in smradu, da je mogla vlada izvrševati svoj vojni program, da se "svet zavaruje za demokracijo" — so vsi ti delavci danes nezaželjeni tuje — izvzemši, ako so pripravljeni, da gredo skebat in uničiti štrajk.

Štrajk je nastal, ker ni hotel Gary zaslišati delavske deputacije.

Gary se je podvihal in stopil v zvezo z Washingtonom, od koder je prišla vojaška pomoč, ki naj uči delavce amerikanizma. Nobene razlike ne dela to, kaj je kdo po mišljenju — sindikalist, socialist ali navaden štrajkar brez znanja gospodarske ali politične družabne teorije — vsi so eno: Nezaželjeni tuje, ki jih treba pozapreti, preiskati njih domove, za-

pleniti njih knjige in žugati jim z deportacijo. Tistim, ki žele odpotovati, da se izognejo štrajkolomstvu, se odreka svoboda, da to store. Vse to je plačilo za lojalnost, ki jo je delavstvo izkazavalo v času vojne. Mnogi delavci, ki so bili v zakopih v Franciji in so se podali na stražo ali piketiranje v vojaški uniformi, so dobili povelje, da morajo takoj sleči uniformo, če nočejo skebat.

Čemu to vpitje o "rdečkarjih"? Rdečkarji kot taki — izvzemši tiste, ki so člani unij in delajo v jeklarski industriji, in imajo slediti svojim interesom — nimajo nobene temeljne kontrole nad vodstvom štrajka. Socialisti, ki so pripravljeni pomagati v štrajku, so na razpolago štrajkovnemu odboru in bodo govorili delavcem tisto, kar jim ukaže štrajkovni odbor, ki ni sestavljen — kakor smo že rekli — iz socialistov, ampak iz zmernih elementov od A. F. L.

Kolikor je nam znano, ni štrajkovni odbor vposlil nobenih radikaleev. Zakaj torej vse to kričanje in laži o "rdečkarjih"? Dolžnost socialistov je, da pomagajo štrajkovnemu odboru, kar je v njih moči, da pridejo delavci v tej industriji do svojih pravic. Istočasno svarimo vse sodruge, naj ne ovirajo štrajkovnemu odboru, ki razmere na znotraj in na zunaj najbolj pozna, v tem velikanskem in odgovornem boju njegovega dela. Zlasti naj se sodrugi varujejo agentov provokaterjev, kajti nihče ne želi kaosa v štrajku bolj željno, kakor kapitalisti sami, da na ta način lažje slikajo delavstvo vseporek za anarhiste, "rdečkarje" in bombarje. Če bodo delavci zaupali svojim voditeljem in se čvrsto oklenili organizacije, bo njih uspeh večji. —č.

Pravi Amerikanec.

Kaj je pravzaprav pravi Amerikanec? — Nekateri pravijo, da so pravi Amerikanci edino Indijanci. Ampak ta nazor se je preživel. Pravi Amerikanec je danes človek, ki je zelo bogat. William Waldorf Astor, ki je pred kratkem umrl, je bil "pravi Amerikanec." Ob tem času, ko se delajo najrazličnejši eksperimenti, da bise ljudje uvedli v pravi amerikanizem, bi bilo morda dobro preiskati, kaj pravzaprav pomeni "pravi" amerikanizem in "pravi" Amerikanec. Zgodovina pokojnega Astorja podaja zato najboljše material.

Astor in njegovi nasledniki so vlekli in še vlečejo iz ameriškega ljudstva v obliki zemljiške in stavbinske rente vsako leto na milijone dolarjev. Ta zemljišča in stavbe so v New Yorku in v drugih krajih Zedinjenih držav.

Posestvo Astorja vključuje velikanski delež v bondih Delaware in Hudson Coal Co., in Delaware in Hudson R. R. Co. Njegovi nasledniki bodo obdavevali ameriško delavstvo, dokler ne prevzame vsega tega premoženja v svojo upravo.

William Waldorf Astor je bil ambiciozen človek; to je bilo pred mnogimi leti. Prizadeval si je, da pride v ameriškem javnem življenju do politične veljave. V zvezi s to ambicijo si je kupil v newyorški

legislaturi sedež. Pozneje je kupil sedež tudi v državnem senatu. Toda njegov politični apetit je bil večji. Njegova želja, da pride v zvezni kongres, ga je gnala do tega, da kupi sedež tudi sam. Kupil je republikansko nominacijo za tedanji deseti okraj. Kampanja je bila odprta, toda Astorja ni bilo med ljudstvo, da razloži svoje stališče o vprašanjih, ki so bila na dnevnem redu in o katerih je želelo ljudstvo v njegovem okraju slišati pojasnila. Kot dober in pravi Amerikanec je dal John Pattersonu, tedanje-mu političnemu bosu v okraju \$200,000 z namenom, da vodi zanj volilno kampanjo. Po ni bila v dotičnem okraju nobena tajnost. Njegovi managerji so šli za denarjem in vodili kampanjo, kakor se je pač dalo. Toda Astor je propadel. Izvoljen je bil neki Cox. Ker mu je to umazano delo izpodletelo, je zapustil Zedinjene države in se podal v Anglijo, kjer je sprejel ondotno državljanstvo. Njegovo premoženje je ostalo v Zedinjenih državah.

V Angliji je iznašel, da so ondotni volilci bolj lahkomišelní in je kupil sedež v parlamentu in pozneje sedež in titulacijo v zbornici lordov.

V bližnji bodočnosti, ko bodo delavci Velike Britanije kontrolirali britski parlament, bodo lahko preiskali to reč — z drugimi vred — in prečistili te vrste korupcije.

Iz Astorjeve zgodovine v New Yorku se nam zdi vredno omeniti še to-le: Kdo ni slišal o famoznem Tweed Ringu v New Yorku, ki je oropal mesto New York od leta 1866.—1871. za 200,000,000 dolarjev? — Ko je bila uvedena proti Ringu preiskava in so bile doprinešene obdolžitve, je mestni odbor, sestojč iz William B. Astorja, starega očeta Waldorf Astorja, Mozesa Taylorja, nekega bankirja in Nathana B. Sandsa, nekega glumača, izjavil, da so bile knjige pregledane, in da je vse v redu.

V teku dveh tednov po tej izjavi pa je bila razkrita vsa korupcija Tweed Ringa. Iznašli so, da je bilo Astorjevo premoženje imuno pred davki. Tako se je potrdila Marxova trditev, da ni kapitalizmu za dosego njegovega cilja — grabeštva, nobeno sredstvo preumazano.

Da, William Waldorf Astor je bil "pravi" in "dober" Amerikanec. Postal je svojevoljno britski podanik, ker je špekuliral na povečanje ugleda in imetja. Toda mnogo je danes britskih podanikov — hvala mirovni konferenci — proti njih lastni volji.

Vojna je prinesla tudi kitajski trgovini nepričakovan razmah. Po poročilu vrhovnega carinskega nadzornika je dosegla letos kljub vsem težavam rekonstrukcije in notranjih bojov tak izvoz, kakor še nikdar prej. Vrednost skupnega izvoza je znašala 485,883,031 hajkvanskih taelov, kar je za 22,951,401 tael več kakor lani in za 44,085,665 taelov več kakor predlanskom. Poprečna vrednost hajkvanskega taela je bila lani 1.26 dolarja ameriške cene; leta 1917 je bila \$1.03 in leto pred tem le 70 centov. V preteklem letu je največ nakupila Japonska, potem angleška kolonija Honkong, in za njo prihajajo Zedinjene Države.

Ivan Cankar:

Kako sem postal socialist.

Bilo je v tisti blaženi petošolski dobi, ko je srce polno pesmi, glava polna upanja na sijajno prihodnost. Godilo se mi je nad vse slabo, večkrat sem bil lačen nego sit; kakor se pač godi študentu iz delavske družine. Ali nadlog nisem občutil, še prav zavedal se jih nisem. Ne samo, da nisem poznal življenja krog sebe, niti svojega življenja nisem poznal. Edino in vse na svetu mi je bila poezija; bližji od očeta, delavca, mi je bil rajni Klopstock; in bolj nego vse materine skrbi in bolečine me je zanimal en sam Prešernov sonet.

Za politiko se nisem menil. Kolikor sem od daleč slišal o nji, mi je bila ogabna kakor tista spolzka, črnožolta žival, ki se lena in smrdeča plazí po tleh in ki ji pravimo močerad. Takrat (1890—1894) se je prelivalo po Slovenskem tisto vzdihujoče slogaštvo, ki je pogasilo v našem malomeščanstvu še ono malo samozavesti, kar je kdaj bilo, in ki je že tako jetični slovenski liberalizem spravilo čisto na berglje. Bil sem mlad. Omeleto pa obrajta mlad človek samo na krožniku, v politiki nikakor ne. Demokratične klerikalne stranke v tistih časih še ni bilo; doktor Krek je šele vzgajal njene apostole. O socializmu nisem vedel ničesar, o socialni demokraciji pa le toliko, da je nekakšna politična sekta, ki je takorekoč izobčena iz cerkve in države in ki jo stražijo od vseh strani policisti in državni pravdniki. Tudi mi je bilo znano ime "nekega krojača", o katerem so spodobni ljudje sodili, da je norec, ali razbojnik, ali pa oboje hkrati. To je bil Železnikar.

Delavcu in celo mladoletnemu vajenu se bo čudno zdelo, kako da petnajstleten človek, ki je drugače brihten in za silo izobražen, ne vé ničesar o tako važni stvari, kakor je ustroj človeške družbe in sploh ničesar ne o tistem življenju, ki ga tudi samega krvavo bije. Ali ta genljiva nevednost ni le posledica, temveč je predpisana poglavitna zapoved, je duh in vsebina avstrijske šolske vzgoje. In ne le na vseh šolskih vratih, temveč tudi na vseh mejnikih Avstrije bi moral biti z velikimi črkami napisan strogi ukaz: "Roke na klop!" Kolikor avstrijski študent pridobi modrosti, si jo mora takorekoč spotoma in naskrivaj pobrati na cesti; domača vzgoja mu je dá malo šolska pa nič. Trdim celo, da šole, s kakoršnimi nas je bil avstrijski Bog udaril, ovirajo duševni razvoj človeka, da nam, rekel bi zaplankajo razum, ker ga stiskajo ter ponavadi sčasoma res potisnejo v eno samo tesno strugo. C. kr. šole so bile že prvotno ustanovljene za posel, da vzgajajo c. kr. uradnike; ne vzgojé pa niti takih ne, temveč le c. kr. pisalne stroje. Mladenič napravi maturo, je do vrha nabasan z različnim "znanjem", a bolj od lune in zvezd mu je tuj tisti svet, v katerem živi in na katerega je navezan z vsemi nitmi svojega bitja in nehanja. Med nami živé ljudje, ki so bili izvrstno opravičili svoje takoimenovane "študije" in ki jih spoštljivo prištevamo evetu izobraženstva; ali vprašaj jih

o stvareh, o katerih se niso bili "iz glave" naučili, pa se boš razjokal od smeha in bridkosti. Ko sem bil dovršil realko, so mi bile pač znane rodbinske razmere cesarja Nerona, poznal pa nisem politične zgodovine slovenskega naroda; vedel sem, kakšen da je bil razvoj agrarne zakonodaje v rimljanski republiki, nisem pa vedel, kakšen da je volilni red za kranjske občine.

V onih časih, kakor sem omenil, je doktor Krek učil svoje apostole. Tudi meni je prvi povedal, da so na svetu stvari, o katerih se šolski modrosti ne sanja. Nekoč, v trdi zimi, sem gazil sneg na cesti iz Ljubljane proti Vrhniki. Tam nekje na Brezovici me je dohitel s svojimi sanmi ugleden rodoljub in naprednjak ter me je povabil, da naj prisedem. Med vožnjo mi je pravil o neki knjigi, ki se ji je reklo "Črne bukve kmečkega stanu" in ki jo je bil napisal doktor Krek. Rodoljub je bil take misli, da je knjiga dobro pisana, ali da je na vso moč nevarna in puntarska in da bi preprostega človeka lahko pohujšala. Koj sem jo iztaknil in sem jo bral. Ob tem branju pa se je pokazala vsa žalostna pomanjkljivost moje šolske učenosti. Stvari, ki bi jih bister kmet z lahkoto razumel, sem moral brati po dvakrat, da so mi bile vsaj za silo jasne. Toliko sem navsezadnje občutil, da nekaj na svetu ni v redu; ali ta nedoločni, nekoliko zamolkli občutek je bil že od nekdanj v meni, že od zgodnje mladosti.

Krivica, ki jo doživi otrok, pa če je bila zadela njega samega, ali če jo je bil ugledal po naključju na cesti, če je bila storjena vedoma, ali ponevedoma, se zaseka v mlado srce ter ostane tam za zmirom neizbrisljiva, napravi otroka zgodaj zrelega in zgodaj trpkega, odpira mu siloma oči, da vidi prve in nerazločne sence tistih strahot, ki se mu kasneje razodejejo v vsej okrutni nagoti. Gledal sem take vsakdanje krivice, tudi na svojem telesu sem jih občutil mnogo in preveč. Vedel sem res, da je v njih nekaj zopernaturnega in zoperčloveškega, ali razložiti si nisem mogel, odkod ta zopernaturnost. Vse, kar sem videl in okusil krivičnosti, bede, zlobe, hinavstva, vse trdo in divje življenje me je navdajalo edinole z bolestjo in studom. Namesto da bi ogledaval in raziskaval, sem se zatekel v poezijo, o kateri sem takrat mislil, da je izluščena iz "grdega vsakdanjega življenja" in da plava nad njim v meglenosolčnih visavah. Življenje me je teplo do krvi, jaz pa sem pilil gladke rime. Storil sem kakor kraljevič Marko, ki je mirno praznil svoj bokal, ko ga je bil črni Arapin z buzdovanom po plečih.

Kratko razdobje mojih prvih dunajskih let (nekako od 1896. do 1900. l.) je stalo za takoimenovano inteligentno mladino slovensko skoraj izključno v znamenju literature, literarnih bojov in prepirrov. Listi, ki dandanašnji niti na kratko ne oznanijo novih knjig, so takrat prinašali dolge članke o čisto literarnih vprašanjih; in ljudje so take članke celo brali. Vse to po mojih mislih ni bilo edinole beg iz puste vsakdanjosti v lepšo poezijo, temveč je bilo izraz splošne nezadovoljnosti z javnim življenjem, izraz mržnje do tega življenja, ki tudi zares ni zaslužilo drugega, nego mržnje in studa v obili meri. Ne-

kam se je ta grenka nezadovoljnost morala izliti, ne-
kje si je morala najti strugo; in našla si jo je v lite-
raturi. Odtod tedanjih pismenih bojev brezobzir-
nost, ki se ni ustrašila niti osebne žalitve, niti očitne
krivice.

(Konec prihodnjič.)

UTRINKI.

Kot posebni zastopnik ameriškega vladnega od-
delka za delo je prišel J. E. Lathrop iz Varšave v
Berlin, da se pouči o nemških delavskih razmerah.
Prej je študiral delavske razmere po drugih evrop-
skih deželah. Ko se je ogledal po Nemčiji, je podal
izjavo, v kateri pravi:

“Zedinjene Države so bile skočile v vojno in se-
daj se ne morejo izogniti soodgovornosti za rekon-
strukcijo . . . Če bo Amerika ignorirala kritični po-
ložaj v Nemčiji, ne popravi s tem nikakor situacije.
Prej ali slej se mora nemška kriza rešiti s pomočjo
Amerike — čim prej, tem bolje. Mnogo dobrega bi
se doseglo, če bi Amerika poslala v Nemčijo komisi-
jo, sestavljeno iz članov kongresa, bankarjev, de-
lavskih voditeljev, delodajalcev, sodnikov in pravni-
kov. Skrbeti pa bi bilo treba, da bi bili v tej komisiji
ljudje, katerim zaupa ameriška javnost, katerih po-
ročilo bi se jemalo resno in o katerem bi se tedaj tu-
di razpravljalo.”

Amerika je pa več v čudnem položaju. Pomagati
bi morala vsemu svetu. Skoraj je ni dežele, ki ne bi
potrebovala pomoči. Resnici na ljubo je treba pri-
znati, da je Amerika mnogo pomagala — tekom voj-
ne in po sklenjenem premirju. Vsa ta pomoč pa ven-
dar ne zadostuje in ne more zadostovati, pa če bi šla
Amerika do skrajnosti svojih moči, česar pa ne mo-
re, ker ima sama velike probleme, ki jih ne bo mo-
goče dolgo ne prezirati ne odlagati in ker je tudi
njena gospodarska organizacija taka, da ne more de-
žela izrabiti svojih virov tako, kakor bi morda ho-
tela. Bogastvo Zedinjenih Držav večinoma ni v ro-
kah Zedinjenih Držav; kdo razpolaga z njega naj-
večjim delom, je dobro znano.

Medtem pa je Nemčija resničen problem —
sama sebi, Evropi in vsemu svetu, vštevi Ameriko.
Brezbrižno gledati, kako se zviija v političnih in go-
spodarskih krčih, kako propada njeno materialno
in kulturno življenje, ni le trdosrčnost, ampak tudi
velika kratkovidnost, kajti dekadenca enega evrop-
skega naroda mora imeti škodljiv vpliv na vse ev-
ropske narode sploh. Ali odpošiljanje najlepše ko-
misije iz Amerike ne more rešiti situacije, če se ne
prizna temeljna napaka, storjena ne v Ameriki, tem-
več v Parizu, kjer so tesnosrčni diplomatje videli v
Nemčiji le premaganega sovražnika in kazni potreb-
nega začetnika vojne, pa niso razumeli, da ne more-
jo po svojem sistemu kaznovati Nemčije, ne da bi
obenem kaznovali vso Evropo. V mirovnih pogojih
je tista temeljna napaka, ki ne peha le Nemčije, ampak
vso Evropo in še nekaj okolice v bedo, in če ne
bo vsaj liga narodov imela poguma, da energično in

brez obzira na šovinistične predsodke popravi te na-
pake, bo vsaka pomoč, ki jo more podati ena dežela
drugi, zaman.

Španski kralj Alfons je prišel v Parizu na ofi-
cielen banket v — vijoličastem fraku. Kdor se ni do-
volj posvetil študiju garderobnih zapletenosti, naj
mu bo povedano, da je vijoličasti frak popolna no-
vost, nekakšna revolucija v moški toaleti. Pred kak-
šnimi tridesetimi leti so se najglasovitejši krojači v
Evropi, seveda v prvi vrsti v Parizu, bavili v vpraša-
njem, kako reformirati moško salonsko opravo, ki se
ne more tako od ene sezone do druge menjati kakor
ženska. Takrat so nekateri veliki umetniki škarij
predlagali frake razne barve, niso pa uspeli; ča-
stljivi črni frak je zmagal in potem je bilo vse ve-
liko vprašanje pozabljeno. Toda — evo kralja Al-
fonza! Španija je nekdanj dala mnogim evropskim
dvorom etiketo. Ali je Španija, prebujajoča se iz
dolgega spanja, poklicana, da poda svetu sedaj tudi
nov frak? Njegovo veličanstvo kralj Alfonz mu ga
ponuja. Ali ga sprejme iz njegovih božanstvenih
rok? . . . Dvomili ste o važnosti kraljevskega pokli-
ca; španska majesteta vam demonstrira vašo zmoto.
Evropa si beli glavo s socialnimi, teritorialnimi, go-
spodarskimi vprašanji; kdo bi jo odtegnil od teh
preglavic, kdo zdramil njeno zanimanje za taka
vzvišena vprašanja barve in oblike, če ne bi bilo lja-
di, ki lahko, prosti vsakdanjih materialnih skrbi,
posvetijo svoj čas višjim idealom, če ne bi bilo kra-
ljev? . . . Melimo, da nam jih preveličnost božja ohrani
na veke vekov . . .

Industrialni boji v Zedinjenih Državah posta-
jajo vse zanimivejši. Predvsem so pomebni zaradi
obsega, v katerem se vodijo. Stavka v kakšnem po-
sameznem podjetju že skoraj ne šteje več. Po vrsti
vidimo cele industrije v boju. Imeli smo izredno ve-
liko krojaško stavko, štrajk v stavbinskih podjetjih;
stavko železničarjev je pred kratkim preprečil le
Wilsonov apel, vsaj začasno; sedaj imamo splošno
jeklarsko stavko in za november se nam obljubuje
premogarska stavka. Železničarji, ki so enkrat opu-
stili boj, ker jim je bilo rečeno, da bi njih stavka po-
magala vzdrževati draginjo živil, postajajo nezado-
voljni, ker vidijo, da ni njihova popustljivost nič
pomagala, kajti draginja se vendar nič ni ublažila.

Vsa ta gibanja se presojuje zelo raznovrstno.
Da imajo nasprotni interesi tudi nasprotna mnenja,
je seveda najbolj razumljivo. Zaveden delavec se za-
to ne bo čudil, da ima Gary drugačne nazore, kakor
on. Ali razun jasnega podjetniškega in jasnega de-
lavskega stališča je še ogromna zaloga mišljenj, uva-
ževanj, sklepov, načrtov, predlogov itd., nanašajo-
čih se direktno ali indirektno na ta gibanja. Če se
pa človek potrudi, da pogleda natánčneje v vse, kar
se tu izraža, izjavlja, kar presoja in sodi, uvažuje in
sklepa, mora sam priti do sklepa, da ni v vseh teh
“duševnih naporih ničesar toliko, kolikor konfuzije.
Zdaj čitate, da se je delavec polastila lenoba in mo-
drijan povsem resno predlaga, da naj se preišče ta

fenomen in najde zanj psihično zdravilo, češ ko si delavčeva duša zopet poželi dela, bo vseh štrajkov konec. — Komaj ste se poglabili v to nekam skrivnostno filozofijo, pa že najdete samozavestno, vse dvome odklanjajočo trditev, da provocirajo vse te štrajke sami "rdečkarji," pripravljajoči s tem "socialno revolucijo." — Neki temeljiti učenjak išče "nepristranske" instance, ki naj bi neodvisno in za vse stranke obligatno reševale vse spore; treba bi bilo le še, da najde tudi dovolj resničnih, živih ljudi, ki bi bili faktično nepristranski, to se pravi, ki bi sploh mogli biti res nepristranski . . .

Teorija za teorijo, vsaka zase zmedena, in vse skupaj s kaosom tekmujoča konfuzija.

Ali so za štrajke le voditelji proti volji delavcev? Ali imajo delavske mase štrajkovno bolezen, za katero nimajo voditelji pravega nagnenja? . . . Dejstva najboljše kažejo, kako so taka vprašanja praktično nepotrebna. Dejstvo je, da stopajo v stave delavske mase in da so organizacije z njimi. Take čudežne moči nimajo voditelji, da bi mogli pognati pol milijona ljudi iz tovarn, če ne bi ta masa sama čutila potrebe boja. Taki sužnji niso voditelji, da bi se morali meni nič tebi nič vdajati neutemeljeni gonji slepe množice. Dokaz, ki izhaja iz dejstev, je ta, da niso vsi ti boji nič slučajnega, nič umetno napihnjenega, ampak nekaj nujnega, neizogibnega, in če je tako, bi bilo treba le še spoznati tisto silo, ki povzroča to nujnost. Socializem jo pozna in jo je že davno označil. Tisti, ki je ne poznajo, bi se morali potruditi, da jo najdejo; s tem bi našli tudi pot do uspešne rešitve problema, do ozdravljenja socialne bolezni. Ali kogar je strah zdravila, da, celo imena zdravila, ne more pričakovati ozdravljenja.

Omenili smo že ob neki priliki, da je chieaška "Arbeiter Zeitung" prenehala izhajati kot dnevnik in jo izdajajo sedaj le po enkrat na teden. V članku, s katerim je list naznanil to izpremembo, je nekoliko zanimivih stavkov, ki sicer ne morejo presenetiti nikogar, kdor zna socialistično misliti, pa se je vendar vredno ozreti nanje, ker se v praksi pogostoma pojavlja, kar se v teoriji priznava.

List pravi:

"S preselitvijo na severno stran, kjer živi največ Nemcev in z ustanovitvijo velike akcidenčne tiskarne smo upali, da bodo naposled vse finančne težave premagane. Res ni bilo več treba tako pogostoma apelirati na delavstvo za izredno finančno pomoč. Deficit se je pokrival s prebitki akcidenčne tiskarne . . . Medtem se je pa nadaljevala koncentracija kapitala. Svetovni dogodki so to še pospešili. In ta koncentracija je povzročila monopoliziranje surovin in industrije, čemur je sledila silna podražitev življenskih potrebščin in vsega drugega blaga, pri čemer je rasel kapitalistični profit v ogromne višave. Tekom tega razvoja se je pa okrepcalo tudi strokovno gibanje, ki je bilo prisiljeno stavljati višje mezde zahteve, da bi moglo delavstvo ohraniti doseženo višino življenja. Tudi uslužbeni pri "Arbeiter Zeitungi" so morali podati svoje mezde za-

hteve in list jim je moral ugoditi. Toda medtem ko so velekapitalistično urejena podjetja lahko povečala svoje dohodke v primeri s svojimi izdatki, ni bilo to mogoče pri nas. Neprenehoma so rastle cene papirja in vsega, kar je v zvezi s tiskom lista in vse višje mezde je bilo treba plačevati. Vse to se je začasno pokrivalo s povišanim dohodkom akcidenčne tiskarne. Sedaj pa je bilo zopet treba dovoliti povišanje mezde, kar znaša skoraj \$200 na teden. Ta svota bi se mogla doseči le s povečanjem akcidenčne tiskarne, ki je dosegla že vrhunec svoje uspešnosti. Za to pa bi bilo treba zbrati najmanj \$25,000 obratnega kapitala, in to ni bilo mogoče. Vsled tega so nastale težave in danes stoje stvari tako: Mi enostavno ne moremo več izdrževati nadaljnega letnega deficita v znesku \$10,000, ko smo morali že doslej dolagati po \$15,000 na leto iz akcidenčne tiskarne . . .

Vsak socialist ve kaj o koncentraciji kapitala in o posledicah tega v kapitalističnem svetu neizogibnega procesa. Naraščajoči velekapital uničuje mala in srednja podjetja. Zoper to ni zdravila. Za delavska in socijalistična podjetja ne pozna trdi zakon razvoja nobene izjeme. Zato morejo socialistični listi imeti le tedaj bodočnost, če morejo postati velepodjetja in če nadomesti idealizem delavstva vsaj deloma materialno silo kapitala.

Kar se tiče ameriškega časopisja, bi se prvi slučaj prav lahko izpolnil. Treba bi bilo za to le trdne delavske volje. Saj žive tudi kapitalistični listi v prvi vrsti od delavstva. Če jih ne bi kupovala masa, bi bil krog njih odjemalcev bore majhen. In če bi jih delavec nehali kupovati, pa bi namesto tega segli po svojih listih, bi zadnji postali veliki. Res je, da dobivajo kapitalistični listi največji del svojih dohodkov iz oglasov. Toda tisti, ki oglašujejo, hočejo imeti uspeh, in če bi spoznali, da kroži med maso več delavskih kakor drugih listov, bi sami rajši oglašali tam, kjer bi njih oglasi več zalegli.

Pri tujejezičnih listih, zlasti pri listih malih narodov je stvar drugačna. Če bi vsi Slovenci, kar jih je v Zedinjenih državah naročili en slovenski list, bi bilo to vendar le srednje podjetje in na konkurenco s kapitalističnimi listi ne bi bilo niti v sanjah misliti. Tukaj more pomagati le idealizem delavcev. Ljudje, ki zahtevajo od slovenskega lista toliko kolikor se more pričakovati od časopisov velikih narodov, enostavno nič ne mislijo. Vendar pa bi tudi slovenski list lahko boljše ustrezal svojim odjemalcem, če bi bili vsaj toliko časa potrpežljivi, da si nekoliko utrdi stališče in poskrbeli, da dobi vsaj toliko naročnikov, kolikor je v danih razmerah mogoče. Brez takega idealizma nima noben slovenski list v Ameriki bodočnosti, kajti časopis, ki ima 2000 odjemalcev, mora računati z enakimi tiskarskimi mezdami, kakor tisti, ki jih ima 200,000. In to so razlike, ki jih trajno nihče ne more premagovati.

Kdor pravi danes, da ima človek pravico do dela, se smatra za zelo naprednega, toda to pravico so priznali že pred davnim sužnjedrčji na Jugu. Ali je torej v tej "pravici" res kaj tako naprednega, da bi bil človek zato priznanje lahko ponosen?

Poročilo iz Madrida pravi, da so španski delodajalec na svojem zboru v Barceloni sklenili izpor delavstva po vsej deželi. Sklep naj baje stopi v veljavo dne 4. novembra. Minister za notranje zadeve je izjavil, da je to provokacija delavstva in izrekel je upanje, da bodo podjetniki sodelovali z vlado za uvedbo miru v industriji in da ne izvedejo svojega sklepa. Delodajalec so označili svoj sklep za protest proti vladi, "ki ne varuje njihovih interesov."

Zdi se, da se razburjenost podjetnikov ohladi, preden pride 4. november; toda značilen je ta sklep na vsak način. Po vsem svetu se opazujejo enaki industrijalni krči; povsod se vodijo taki boji v velikem slogu, in pri tem je postransko, ali nastopajo podjetniki ali delavci kot navidezni začetniki. Merodajno je to, da vodi sistem do teh bojev, in čuditi bi se bilo le kratkovidnejšem, ki iščejo z velikimi napori malenkostna sredstva, da bi — ne rešili, ampak odrinili veliki problem dobe, ki si ga ni nihče izmislil, temveč ga je porodila sila razmer. Krivi pač niso, da je njih obzorje tako omejeno. Ali posledice te omejenosti postanejo lahko tragične na vse strani. Pravo spoznanje potrebe bi omogočilo, da se zavede razvoj v mirne struje. Razpoloženje delavskih mas ni naklonjeno nasilstvu, pa naj govore profesionalni podpihovalec, kar hočejo. Na drugi strani pa je razpoloženje teh mas tako, da se ne daje žejne prepeljati čez vodo. Dalekovidnejši podjetniki spoznavajo to sami, toda le malo jih je med njimi, ki bi znala iz tega položaja izvajati edino prave zaključke. Velik del jih očitno misli na nekakšen odločen boj, ki naj bi vrgel delavstvo za do gledno dobo ob tla in utrdil absolutistično moč podjetništva. Ker pa delavstvo samo ne začenja takega boja, opazujemo provokacije na vseh konceh in krajih. Na Španskem dobiva provokacija obliko generalnega izpora; drugod so le oblike druge, namen pa je enak. Provokatorji se pa komaj zavedajo, kam to lahko vodi. Veter sejejo, pa so pozabili, kolikokrat je že žel vihar, kdor je tako ravnal . . .

Filipinski generalni guverner Harrison je po vesteh ondotnega tiska izjavil v Manili: "Kot generalni guverner filipinskih otokov sem priporočil, da se poda tem otokom kmalu neodvisnost s podobnim ukrepom kakor Plattov dodatek za Kubo. Naravno da nisem v takem položaju, da bi mogel določno obljubiti, kdaj da dobe otoki svobodo. Stvar je popolnoma v rokah kongresa. Ta je obljubil Filipincev neodvisnost in on mora določiti, kdaj da izpolni svojo obljubo."

V Washingtonu je že dlje časa večja delegacija s filipinskih otokov, ki dela za to stvar in izdaja tudi redna poročila o svojem delu.

Cena sladkorju, maslu, jajc, kruhu in obleki raste od dne do dne. Tako štrajkajo kapitalisti. Oni posedujejo stvari, ki so jih izdelali ali pridelali delavci ter navijajo zanje cene, s čimer povzročajo med ljudstvom nezadovoljstvo. Vzlic temu vlada ne proglašja zanje izjemnega stanja z namenom, da bi jih preganjala. Zakaj? Zato ker vladajo kapitalisti!

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštne, Expressne, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavlajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Iz Pittsburgha prihajajo vesti, da bodo strupeni plin, ki je bil namenjen nemški armadi na zapadni fronti, rabiti proti mobu in štrajkarjem. To je plin, ki povzroča solze, in proti kateremu so zavezniške vlade tako protestirale, dokler ga niso imele same, proti Nemčiji.

Colonel Roy Bacon se je tako izrazil pred trgovsko zbornico v Pittsburghu. Ena kapljica tega plina je dovolj, da ubije 20 do 30 oseb! Bacon je pravzaprav iznajditelj tega plina, in ga je iznašel v Franciji, vendar prepozno, da bi ga mogle zavezniške vojske uporabljati proti nemškim četam. Da iznajdba ne bo zastoj, ga bodo uporabljali proti mobu in štrajkarjem mesto kolecev in samokresov v Ameriki. Zelo demokratično!

Kadar se snide Liga narodov, bo v Washingtonu tudi delavstvo zastopano. Znano je, da se je mirovna konferenca bavila z delavskimi vprašanji in je bila v ta namen ustanovljena posebna komisija za delo, ki naj ostane permanentna institucija. Tudi Japonska hoče imeti svoje zastopnike na tem zboru, ali zdi se, da ni japonsko delavstvo nič kaj zadovoljno z osebami, ki naj ga zastopajo. Dr. Ovasaburo Takano, ki je bil izvoljen za nadomestnega delegata, je zadnji trenotek odklonil in ostane doma. Vlada je imenovala za drugega namestnika nekega Uhej Masumoto, ali med delavstvom je nastal proti njemu enako strasten odpor kakor proti ostalim. Neodvisni zastopniki delavstva pravijo, da je bila takozvana delavska delegacija izvoljena na zboru, ki je bil pripravljen od kapitalistov in da je vlada nastopila proti delavskim interesom. Namen, da se prepreči izvolitev delegatov po volji delavstva samega, je povzročil velike demonstracije. Pod zaščito raznih delavskih organizacij je napolnilo več kakor 2500 oseb, med njimi mnogo rudarjev v navadnih delavskih oblekah, umazanih od dela v jamah, neko gledališče v Tokiju. Policija je zasedla galerije, da vzdrži red. Govorniki so obojali Masumoto kot zastopnika kapitalistov. Po raznih govorih je vodja rudarake skupine Matsuda predlagal, da označi shod Masumoto za nesposobnega in da ga organizacije ne priznajo za zastopnika japonskega delavstva.

Vrše se tudi drugi shodi, na katerih nastopajo tudi ženske in dekleta. Zlasti se zahteva osemurni delavnik in odprava nočnega dela za ženske. Vse to kaže, da prihaja tudi med japonsko delavstvo nov duh. To je tem važnejše, ker se dežela izredno hitro industrijalizira in postajajo delavske razmere na Japonskem vse važnejše za splošno delavsko gibanje.

Lepe nade daje ameriškemu prebivalstvu profesor Frank Tausig s harvardskega vseučilišča, bivši predsednik tarifne komisije. Po njegovi izjavi morajo Zedinjene države biti pripravljene na to, da bodo življenske cene za deset let ali pa še dalje višje, kakor so bile pred vojno. Profesorjeve besede sicer niso sveto pismo, ali uvaževanja vredne so le. Če bi bilo od izkoriščevalcev odvisno, ne bi bilo o njih utemeljnosti niti trenotek dvomiti. Ali naposled se ne sme pozabiti na eno: Pri cenah ne gre le za to, kdo da jih zahteva, ampak tudi za to, kdo da jih plačuje. In preden mine deset let, s katerimi računava profesor Tausig, se izpremeni v naši družbi najbrže več, kakor se je včasih izpremenilo v petdesetih.

Če hočete, da bo Proletarec povečan, da bo pri našal poleg političnih in drugih znanstvenih člankov tudi več leposlovnega gradiva in ilustracije, mu pridobivajte novih naročnikov. Na tisoče slovenskih delavcev je, ki niso naročeni na Proletarca. Samo dva tisoč novih naročnikov nam bi omogočilo znatno povečati list in ga izpopolniti. So drugič in naročniki, razširjajte vaše glasilo.

Lloyd George je izdal ginljiv apel, s katerim poziva Anglijo, da naj varčuje, in delavstvo, da naj pomaga pomnožiti produkcijo. Zdi se pa, da je odziv na ta poziv zelo hladen. Delavsko in opozicijsko časopisje odgovarja, da bi morala država sama pričeti z dobrim zgledom, češ da je v njenem gospodarstvu opaziti najmanjše varčnosti. Nekateri listi računajo, da raste državni dolg, kljub temu, da je vojna končana, vsak dan za dva milijona. Boj proti Ircom velja en milijon na mesec, vojna proti ruskim boljševikom sedem in pol milijona, vzdrževanje vojske v Mezopotamiji dva in pol milijona. Vojaški, mornariški in zrakplovni proračun znaša čez 500 milijonov. . . Veliki dolgovi so res huda reč, toda ljudstvo ima pravico vprašati, zakaj jih vlada dela, če se jih ne upa plačati brez najtežjih ljudskih žrtev. In Angleži ne doprinašajo radi žrtev, če ne vidijo sami nujne potrebe zanje.

Na Češkem so se začeli katoliški duhovniki žegnati. Zdi se, da se razvije iz tega majhen boj z Rimom, ki utegne postati zanimiv, dasi ni pričakovati takih posledic kakor v Husovih časih. Grmade se ne zažigajo več v naših dneh in sploh se je Rim zelo ohladil, odkar nimajo njegove kletve in njegovi gromi več nekdanje moči.

Iz Innsbrucka poročajo, da se je nadškof Kordač vrnil iz Rima v Prago in da je izobčil vse češke katoliške duhovnike, ki so se kljub cerkveni prepovedi oženili. To je storilo 51 duhovnikov, ki so nadalje opravljali službo božjo. Prebivalstvo stoji na njih strani in 1400 občin okrog Prage je pripravilo peticijo do papeža, s prošnjo, da naj odpravi celibat za duhovnike v češkoslovaški republiki. . . Kaj stori papež, je seveda še odprto vprašanje. Prav pred kratkim ne bi bilo niti za trenotek dvoma; cerkev se ne bi bila spustila v nobeno pogajanje in bi bila smatrala vsak podoben korak za punt. Danes ni to več tako absolutno gotovo, kajti cerkvi v sedanjih časih ni več vseeno, če se ustanovi kakšna posebna češka cerkev in ji odvzame del njene črede. Znamenje časa pa je, da gre danes taka vest v svet in jo ljudje čitajo kakor vsakovrstne druge dnevne vesti, potem pa odlože list brez razburjenja. Včasih bi bila taka vest učinkovala kakor poročilo o izbruhu kakšne resne revolucije. . . . Tempora mutantur. . . .

Letsko poslaništvo v Londonu naznanja, da so zastopniki Estonske, Georgije, Kubana, Letske, Litvinske, Azerbajdžana in severnega Kavkaza v Parizu predložili vrhovnemu svetu mirovne konference:

1. Priznanje vsake navedenih dežel kot samostojne republike;
2. Da se takoj raziščejo teritorialna, finančna, gospodarska in druga vprašanja, ki nastanejo iz takega priznanja.

Vse te dežele so prej pripadale Rusiji.

Konferenca za uravnavo jeklarske stavke ima največ opravka s tem, da se razlaja. Lahko se smatra to za resno, ali produktivno gotovo ni.

J. S. Z.

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Zadnji teden so dobili vsi klubi glasovnice za izvolitev gl. tajnika. Glasovanje potече dne 20. decembra t. l. Vsa navodila o glasovanju so na glasovnici. Te dni dobe klubi tudi nove glasovnice za izvolitev treh članov v nadzorni odbor slov. sekcije in dveh v nadzorni odbor J. S. Z.

S pošiljativjo teh glasovnic dobe klubi obenem zapisnike zadnjih dveh sej eksekutive, to je od meseca junija in oktobra, kakor tudi dva trimesečna računa, ki jih je pregledal nadzorni odbor dne 30. oktobra.

Tajništvo J. S. Z.

SLOV. SODRUGOM V DETROITU NA ZNANJE.

Detroit, Mich. — Na zadnji seji slov. soc. kluba št. 114, JSZ., je bilo sklenjeno v bodoče obdržavati naše seje vsako drugo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne in vsako četrto soboto ob 8. zvečer. Apeliram na članstvo kluba, da se polnoštevilno udeležuje sej; vsak pravi socialist je tudi aktiven v organizaciji in le od takih je odvisen napredek socialističnega gibanja.

Pokažimo našo razredno zavest z dejanji, ne pa samo z lepo donečimi frazami. Z vztrajnim delom bomo dosegli uspehe za socializem. Z besedičenjem se ne doseže ničesar.

John Anzichek, tajnik.

LISTU V PODPORO.

Bartol Yerant, Aliquippa, Pa.....	\$ 43
Bralno društvo "Mladi Vrh", Sygan, Pa....	20.00
Mary Aučin, Chicago, Ill.	45
Prispevki milwaških sodrugov (pošiljatelj V. Petek): Slov. soc. klub v Milwaukee \$5.00; Viktor Petek 50c; Anton Jeraj 50c; Joe Tesovnik, 25c; Louis Tesovnik 25c; Math. Tomshe \$1.00; Valentin Lemoni 25c; Frank Perko 25c; Louis Šrot \$1.00; Valentin Velca \$1.00, skupaj	10.00
Skupaj v tem izkazu.....	\$ 30.88
Zadnji izkaz	747.05
Skupaj	\$777.93

FOND ZA OSVOBODITEV POLITIČNIH JETNIKOV
AMERICAN FREEDOM LIGE.

St. Louis, Mo. Clani društva Planinski Raj št. 107 SNPJ.: — \$5.05.

Fitz Henry, Pa.: Društvo Svobodomislci št. 169 SNPJ.: \$5.00; Posamezni člani darovali po \$1: Frank Hribar, L. Raich, Frank Močnik; po 50c: J. Okorn, Fr. Juvan, Frank Indof John Lindich, Alb. Vertačnik, St. Grill, Mart. Kolenc; po 30c: Fr. Peternel; po 25c: J. Grile, Jos. Indof ml., Jer. Anzur, Fr. Bregar, R. Pilpoh; Jos. Indof st., John Indof, Ad. Korač; — \$13.80.

Coraopolis, Pa.: Člani "dr. Čoln v Jadranskem morju" št. 360 SNPJ. po \$1: Nik. Iljas, J. Zabac, Ivan Mihač, L. Jankovich, Vida Leš, M. Lenarčič, Fr. Lenarčič, Fr. Kovačič, J. Markončič, J. Rojac M. L., Emma Montebella, Ant. Peran, J. Radič, V. Boranovich, St. Leš, C. Desput, J. Marinič, Ivan Dadič, J. Grahlar, Ante Žikovich; po 50c: J. Balich,

Fr. Obid, Pet. Delija, Mike Majejan, L. Tomažin, Jakov Boranovich, L. Bosetti, J. Bogatini, Ant. Penko, G. Bogatini, Mary Gustahini, G. Bonazzo, V. Lissi, F. Ekiminošli, Emilio Bagattini, Severino Dalloro, Racin Stipa, Rok. Katalli, L. Pesro, G. Pobetti, L. Rosa, B. Faccini, J. Zontini, Rigotti Bahvrno, Paola Montebella, L. Soldato, Mike Montebellar; po 25c: Bart. Pallamy L. Faen, Serf. Fabecin, Pet. Seyzine, Marko Bolševik; po 15c: J. Grahlar; po 10c: A. Fraik. — \$35.00.

Racine, Wis.: Društ. Slovence, št. 68 SNPJ \$10.00; posamezniki: po \$1: Jos. Radelj, Frank Jelenc, Walt. Kremžar, John Paulič, John Keller, Matija Radelj, Ant. Kermec, Jos. Sušnik, J. Leskovar; po 50c: Jos. Čertalič, J. Podriznik, Fr. Geršak, Karl Vidregar, Vinko Umek, Fr. Kristan, Fr. Logačan; po 25c: Jos. Starič, Fr. Zvokelj, John Kobal, J. Junes, Neimenovan. — \$25.00.

Ringo, Kans.: Po 25c: John Dolar, John Berlisg, Fr. Dramshok, Ant. Palčič, Math Rebselj, L. Hribar, J. Kramar, B. Misouri, T. Mravlje, A. Zupančič, Fr. Cej, St. Milavec. — \$3.00.

Chicago, Ill.: Društvo "Hrvatski Sinovi" H. Z. v Illinoisu br. 15, — \$8.00.

Gross, Kans.: Jugosl. socialistični klub št. 157 J. S. Z. — \$5.00.

Mulberry, Kans.: Jugosl. socialistični klub št. 30 J. S. Z. \$10.00; Posamezni člani po 50c: L. Goste, Fr. Vezovšek, R. Humov, J. Klopsič, L. Ajdnik, L. Sever, Fannie Godina, Jak. Kozmar, Fr. Gorše, Fr. Godina, Fr. Kurent; po 25c: Fr. Roter, Karl Koch, Fr. Giegerl, M. Cerne, Fr. Mätelko, Jos. Košir, Fr. Gorša, Fr. Sikole, P. Kunner M. Felle, Fr. Maselj, J. Ark, M. Korbič, St. Miksun, St. Ark, L. Kompuš, J. A. Homec, J. Pečnik, J. Leban Fr. Strukelj, J. Sluga, Fr. Okorn, J. Knez, Mike Krule in J. Homec. — \$22.00.

West Newton, Pa.: Društvo Slovenska Zastava št. 64 S. N. P. J.: \$5.00; posamezni člani po 50c: John Peve, John Langerholz; po 25c: Otto Tekauc, Jos. Jovan, J. Kobe, J. Repovš, Mih. Kotar, J. Ferjan, And. Ogrin, J. Kerhlikar, M. Jerina, Fr. Vertačnik, Fr. Kokalj, Val. Skarja, J. Jardas. — \$9.45.

Zadnji izkaz

V tem izkazu

Skupaj do 27. oktobra

Tajništvo J. S. Z.

Kdor ve za sedanje bivališče Pavel Orešnika ali kake druge informacije o njem, naj jih sporoči upravništvu Proletarca, 3639 W. 26th St., Chicago, Illinois.

Pavel Orešnik je živel par let nazaj v St. Paulu, Minn. Zadnje pismo od njega so prejeli njegovi sorodniki leta 1916 iz St. Paulu, Minn., od tistega časa pa ne dobe o njem nobenega poročila, radi tega so zanj v velikih skrbih. Ako pa bo on sam opazil te vrstice, naj piše na naslov: Marija Orešnik, Polzela pri Celju, Jugoslavia, Europe. Ob enem naj obvesti tudi upravo gori omenjenega lista.

Ameriški družinski koledar bo v kratkem izšel. Vsled podražitve tiska, vezbe in tiskarskih potrebščin nas bo koledar za leto 1920 stal mnogo več kakor prejšnji letniki, raditega smo bili prisiljeni povišati ceno koledarju, ki bo stal 65c; naš koledar je kljub podražitvi najcenejša publikacija te vrste, če se vpošteva trda vezba, izbrano gradivo in lepe ilustracije. Češke založbe prodajajo slabše in manjše, mehko vezane koledarje po 75c do \$1.

Tistim, ki mislijo naročiti Ameriški družinski koledar, priporočamo, da ga naroče po več iztisov skupaj, da nam tako pomagajo zmanjšati pošiljalne stroške. Naročila sprejema Proletarec.

Klubom in društvom kakor tudi našim zastopnikom damo pri večjih naročilih znaten popust.

Kadar ...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim starijskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a

70-9th Ave.

NEW YORK, N. Y.

Če se v kratkem nameravate povrniti v domovino, podaljšajte naročnino na "Proletarca" in premenite vaš naslov, kadar odpotujete. S tem, da se ločite od vaših tukajšnjih prijateljev, še ni rečeno, da se morate ločiti tudi od Proletarca. Celoletna naročnina za Jugoslavijo in druge inozemske kraje je \$3.50, za pol leta \$2.00.

Slovenski delavci, naročajte "Proletarca" svojcem v starem kraju.

AKO HOČETE DOBRO ČTIVO za mal denar, naročite Ameriški družinski koledar letnika 1919 in 18. brošuro "Katoliška cerkev in socializem" ter knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma". Vse te knjige vam pošljemo za dva dolarja. Poštnino plačamo mi.

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaj, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se raučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

Za varenje piva naročite HOPS-MALT

ki je prirejen od strokovnjakov in raditega priporočan za domačo porabo. Dobra kakovost garantirana. Za \$1 vam pošljemo zavoj hop-malta, iz katerega napravite 5 gal. piva za \$2.50 zavoj, dovolj za 20 gal. Navodila pošljemo z vsakim naročilom. Poskusite z naročilom pri nas, pa boste gotovo zadovoljni. Naslov:

Interstate Distributors,
27 E. Grant River Ave.,
DETROIT, MICH.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTA

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave Chicago, Ill.

Ali ste že čitali knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" in brošuro "V novo deželo"? Naročnina za obe knjige je 1.10. Svoto pošljete lahko tudi v pošt-nih znamkah.

Vsakdo, kdor želi v tej suši popiti čašo pive, si lahko pomaga s tem, da si ga pripravi sam doma. Ekstrakt najboljše kakovosti za izdelovanje piva in navodila pošljamo v vse kraje Unije. Zavoj ekstrakta stane \$2.35, iz katerega napravite 10 galonov piva doma. Za pristnost in najboljšo kvaliteto jamči znana pošiljalna tvrdka

FRANK OGLAR,
6401 Superior St., Cleveland, O.

POZOR SLOVENSKI IN HRVATSKI DOGARJI!

Prihodnjo zimo bomo pričeli z izdelovanjem angleških dog in za to delo bomo potrebovali dogarje in nekaj delovodij (formanov). Radi bi, da se oglasijo tisti dogarji, ki so že delali pri nas. Življenje v teh gozdih je dobro in poceni in imate priliko prihraniti lepo svoto denarja. Plačamo po najvišji lestvici. Pišite takoj na H. KRAMER, STATION A, DALLAS, TEXAS.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Pekoče grlo, bolečine v prsim znamenja influence.

Dajte grlu in prsim oživljajočo vdrgnitev s

Pain-Expellerjem

ter pokrite prsa s sukneno obvezo. Ne izpostavljajte se potom zanamaranja prehlada vnetjem, pljučnici, influenci in drugim nevarnim boleznim.

Kupite Pain-Expeller danes v vaši lekarni, 35 in 65 centov steklenica. Pristni ima našo tvorniško znamko

ANCHOR "SIDRO" ANCHOR

Ne jemljite nadomestil ali posnetkov.

F. AD. RICHTER & CO.
326-330 Broadway, New York

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Nered ledic

se ne sme nikdar prezreti, kajti taka zanemarjenost lahko konča slučajno z dolgotrajnimi boleznimi in sitnostjo, ki se zelo težko zdrave. Vsled tega ne odlašajte. Bodite sigurni, da jih popravite takoj v začetku nereda. Vzemite

Severa's

Kidney and Liver Remedy

(Severovo Zdravilo za obisti in jetra) za zdravljenje takih bolezni kot vnetje ledic ali mehurja, zastajanje vode ali goste urine, trpljenje pri urinaciji ali v slučaju kislega želodca, oteklih nog in bolečin v križu, ki izhajajo iz bolnih ledic. Na prodaj v vseh lekarnah. Cena 75c in 3c davka, ali \$1.25 in 5c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Ako kdo želi prevzeti zastopstvo Proletarca za nabiranje naročnikov in oglasov, naj piše u. pravništvu za potrebne listine in informacije. Če imate v sebi zmožnosti agitatorja, ne odlašajte, nego pričnite z delom za list in organizacijo takoj.

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri “Čas”, 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v “Illirija dvorani”, 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

NAPRAVITE VAŠO PIVO DOMA
ZA 22c GALON.

To ni mehko pivo ali near beer, temveč pravo močno okusno in penasto pivo. Mi vam preskrbimo ekstrakt hmelja in malta “Victoria”, s katerega si potem izdelate po našem navodilu izvrstno pivo. Cena ekstrakta za 14 galonov Lager pive je \$3.00, za Porter pivo \$1.00 več. Delati pivo doma in pošiljanje ekstrakta je dovoljeno. Pošljite denar in mi vam pošljemo pošline prosto blago.

VICTORIA SUPPLY CO.,
656 Morton Bldg., New York, N. Y.

Anton Linhart in sin

**Pogrebni zavod
in balzamovač**

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebni zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

Mi pošljamo denar v
vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in

druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljkatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štešina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.